

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

**„НАЧЕЛА ДОБРЕ ВЛАДАВИНЕ – НАЧЕЛО
ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ И НАЧЕЛО
ПРАВИЧНОСТИ“**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК - ПРОЈЕКАТ

Косовска Митровица
2018. године

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
*„Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело
правичности“ за период 2016-2018. година*

Издавач:

Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици

За издавача

Проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Владимир Боранијашевић, руководиоца пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Јелена Беловић

Уређивачки одбор:

Проф. др Владан Михајловић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф. др Дејан Мирковић

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник

Младен Годоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-055-7

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Милорад ЖИЖИЋ*

316.3"20"

ОРГАНИЗАЦИЈА ДРУШТВА ДВАДЕСЕТ ПРВОГ ВЕКА

Апстракт: Досадашњи скоро четири стотине година стар светски поредак, тј. поредак суверених држава-нација, изграђен је и обликован од западних сила и центара моћи. Заснован на принципу и појму суверенитета оствареног мање више успешним наметањем или балансирањем суверенитета међу мноштвом ентитета, стварањем држава-нација, опстаје у различитим турбулентним временима скоро четири века. Тачније, почев од 1648. године, када га је Запад почео стварати након заустављања тридесетогодишњег рата. Двадесетпрви век у првим деценијама пролази кроз буран период са израженим кореним променама у друштву које су можда и најизраженије од његовог постанка са за сада мање више неизвесним и тешко сагледивим последицама. Урушавање старог и покушаји изградње новог светског поретка прати снажна свеопшта турбуленција у свим друштвеним сферама што усложњава, поред осталог, напоре на сагледавању и изградњи друштвене организације у будућности. Глобализација обухвата и утиче на све токове друштвеног живота, трансформише животе људи у развијеним и неразвијеним деловима света. Три универзална параметра детерминишу феномен глобализације, и то: интеграција (обједињавање), транспарентност (пропустљивост) и хомогеност (једнородност). Глобализација утиче и на системе образовања. Европска унија је реалност у потреби постојања мултиполарног света који треба обухватити све земље Европе, укључујући и Русију, која свој развој, поред осталог, треба да детерминише на светској концепцији хумано контролисаног одрживог развоја и природног прираштаја, на успостављању и јачању социјалних и демократских вредности и на повратку стабилних постулата и проверених вредности некадашњег европског социјално-демократског хуманизма и устројства друштва и привреде, државе и права, са снажним инструментима заштите и контроле и рационалног унапређења. Многи узроци и чиниоци усложњавају односни проблем. Да ли се транзиција људског друштва у овом веку може претворити у „доба гомиле“? Таква могућност није искључена.

* Редовни професор, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, milorad.zizic@pr.ac.rs.

Кључне речи: организација друштва, 21.век, глобализација, криза, мултиполаран свет, доба гомиле.

1.

Скоро четири стотине година стар светски поредак, тј. поредак суверених држава-нација, изграђен и обликован од западних сила и центара моћи, заснован на принципу и појму суверенитета оствареног мање више успешним наметањем или балансирањем суверенитета међу мноштвом ентитета, стварањем држава-нација, опстаје у различитим турбулентним временима скоро четири века. Тачније, почев од 1648. године, када га је Запад почео стварати након заустављања тридесетогодишњег рата.

Двадесет први век, сучељавање постојећег и надолazeћег светског поретка, неповољне климатске промене и непогоде, ратови, тероризам, неоколонијализам, борба за сировине и ресурсе, урушавање традиционалних концепата развоја друштва, државе и права, као и традиционалних вредности, изражено социјално раслојавање на богате и сиромашне (социјална стратификација у експанзији), експанзиван раст становништва у неразвијеним земљама, неолиберализам, Вашингтонски консенсус, неслућена експанзија четврте технолошко иновативне револуције, глобализација, глобално слободно тржиште, јевтино тржиште радне снаге, корпорације, корпоративно управљање, корпоративна безбедност као нови вид безбедности, информациона безбедност у служби заштите корпоративне безбедности, развој управљачког менаџмента прилагођеног корпоративном управљању, интересима и потребама четврте технолошко иновативне револуције и слично, условљавају многе нове токове, судбину људи, државе и права, у зачетом двадесет првом веку, са неизвесним последицама.

Стога се и намеће потреба изучавања и изградње једног приступа, заснованог на интеракцији биолошког, социолошког и психолошког аспекта у проучавању односних проблема, а који би зачео и изградњу бољег друштва и превазилажење већ изражених озбиљних последица које су мање више обележиле крај претходног и почетак двадесетпрвог века.

Покушај заснивања и пројекције таквог приступа у сагледавању свеопштих друштвених кретања и транзиције на почетку трећег миленијума јесте предмет овог рада.

2.

ТРАНЗИЦИЈА ЉУДСКОГ ДРУШТВА У БУДУЋНОСТИ

Трећи миленијум је започео једном до сада најсложенијом свеобухватном транзицијом људског друштва која је у овим првим годинама доста противуречна, хаотична са мање-више непредвидљивим даљим кретањима и последицама.

Ова транзиција људског друштва има и други назив – глобализација. Глобализација као појава, смерница и пракса је циљно пројектована, задата, са циљем да успостави планетарни процес хомогенизације света, утемељен на неолиберализму као идеополитичкој детерминанти, тржишној економији, снажно развијеној техници и технологији и сл, са свим позитивним и негативним последицама које доноси.

Глобализација обухвата и утиче на све токове друштвеног живота. Њен идејни концепт, осмишљавање, структура, као и полуге детерминације и контроле настају у задњим деценијама двадесетог века претежно кроз англосаксонско виђење и пројекцију датости и будуће развојности људског друштва.

Процес глобализације (или транзиције људског друштва у трећем миленијуму) третира се вишестрано, али превасходно као конкретан економски комплекс смештен различитим регионима и местима, где опада значај националне економије (Seassen, 1998, 20-60).

Глобализација неумитно трансформише животе људи у развијеним и неразвијеним деловима света. Глобализациони процеси носе објективни карактер и јављају се као резултат економских, политичких, институционалних и социјалних промена условљених радикалним преображајима у производној сфери под утицајем технолошких и информационих револуција (Халиков, 2004, 23), али и не само њих већ и мноштва других фактора.

Три универзална параметра одликују феномен глобализације (Нечајев, 2004, 14-90), и то: 1) интеграција (обједињавање); 2) транспарентност (пропустљивост) и 3) хомогеност (једнородност). Интеграција као параметар глобализације најбоље се исказује кроз испољавање јединства у различитим сферама друштвене делатности. Транспарентност као распрострањавање, слободни процес и преношење, које подстичу средства масовних комуникација и транспортне технологије, а које се достиже само у условима одређене хомогенизације (једнородности). Хомогеност није само један услов глобализације, него је и њен важан циљ који је подржан „егалитарном политиком“. Хомогеност доприноси ширењу дејства и правила међународних организација, а што би значило примат

међународног права у односу на национално право. Овај параметар подстиче и широку заступљеност енглеског језика, као водећег језика међународног општења.

Неспорно је да глобализација заједно са својим информационим технологијама и иновационим процесима изазива невероватно брзе, револуционарне промене у организацији рада, производњи добара и услуга, односима међу нацијама, локалним културама.

Глобализација као таква са информацијама богатим знањем и иновацијама има дубок утицај и на образовање. Утицај глобализације на образовање не осећа се у довољној мери чак и код оних држава које су највише укључене у глобалне процесе и информациону еру, што би могло довести до закључка да је глобализација ипак превасходно економски и на неком нивоу политички феномен, који мање додирује национално биће. Ипак, глобализација и образовање се узајамно преплићу са мноштвом потешкоћа.

Глобализација превасходно кроз Болоњски процес утиче на високо образовање у Европи, па и у нас. Процес се у нас, као и другде почео одвијати уз све слабости и недоречености (Кулић, 2008, 529-537).

Овим процесом захваћене су и све друштвене студије. За сада, мишљења сам, не баш успешно.

Традиционални европскоконтинентални правни систем задње две деценије трпи удар, лом, велико превирање са понекад за сада неприменљивим или слабо применљивим правним креацијама. Са очитом перспективом урушавања националних правних система и њихове трансформације у условно речено глобалнији интегративни правни систем заснован на сучељаваној смеси англосаксонског и европскоконтиненталног правног система, са мање-више нејасним или недовољно јасним правцима, формама и садржајима даље развојности. Као такав у задњих две деценије требало је да интересно протажира и пружа заштиту зацртаном неолибералном капиталистичком концепту развоја, који је управо произвео и садашњу светску економску и политичку кризу.

Сходно изнетом у кризи је и сам концепт реформе свих врста студија, тиме и студија права. Ако се аналитички обради досадашњи ток реформе студија права и економије на државним и приватним факултетима у Србији, и не само у њој, уочиће се суштински слаб успех реформе, уз одређено наизглед успешно формално обликовање да би се задовољили у приличној мери недоречени или неприменљиви критеријуми акредитационих комисија. Неретко, ништа се мање више суштински није променило, само се формално закомпликовало. И даље је велики раскорак између студијских програма и проблематичних токова друштвене развојности.

Правна и економска наука не прате у довољној мери, нити нуде адекватна решења многих проблема у транзиционим друштвима. Идејних, теоријских креација готово да и нема. Теоријскоправне креације неолибералног капиталистичког концепта су доживеле крах, али се протагонисти истог не предају и даље би задржали своје позиције. Теоријске концепције социјализма, класичног капитализма су историјска прошлост. Шта онда ваља даље чинити? Изгледа нужност настајања неког трећег пута у виду некаквог сурогата државног капитализма са јаким социјалним елементима и социјалдемократском структуром друштва барем у наредним деценијама. Наравно уз мултиполарност и одржив демографски развој у свим државама света, што за сада није случај.

Један општи, као и теоријскоправни, социјални и економски приступ сагледавању идеје о Европској унији на почетку трећег миленијума, могао би започети једном констатацијом да је идеја о европској унији европских држава заживела, још није довољно осмишљена и оформљена, са мноштвом нејасноћа, неизвесности и сл. Дакле, Европска унија постоји са свим проблемима, противуречностима и неизвесностима на почетку трећег миленијума.

Стога је назначено велики егзистенцијални изазов и подстрек за све врсте наука, и не само наука.

Геополитички функционални савез држава је потреба која допринеси равноправном мултиполарном концепту развоју.

Једнополарни и биполарни свет нису решење савремене егзистенције.

Као што није било решење, а што се и показало у пракси, ни биполарна економска детерминација на капитализам и социјализам.

Као што није, и неће бити ни сада форсирани економски модел неолибералног капитализма, а што је већ довело до светске економске кризе са свим последицама.

Како и куда даље? Европска унија је реалност у потреби постојања мултиполарног света који треба обухватити све земље Европе, укључујући и Русију, која свој развој, поред осталог, треба да детерминише на: прво, светској концепцији хуманог контролисаног одрживог развоја и природног прираштаја, што за сада добрим делом није случај; друго, на успостављању и јачању социјалних и демократских вредности са одустајањем од неолибералног капиталистичког концепта привређивања, и треће, на повратак стабилних постулата, вредности, права и обавеза некадашњег европског социјално-демократског хуманизма и устројства друштва и привреде, државе и права, са снажним инструментима заштите и контроле и унапређења њиховог рационалног унапређења. (Žižić, 2010, 65-67). Социјална стратификација друштва које се поларизује на богате, екстремно богате, и нижи средње класни сталеж и сиромашне је неприхватљива, неоправдана.

3.

ХОЋЕ ЛИ ДВАДЕСЕТ ПРВИ ВЕК БИТИ – ДОБА ГОМИЛЕ ?

Могу постојати и други путеви развоја цивилизације.¹ О томе говори Гистав Ле Бон, а што би се назвало – доба гомиле.(G.Le Bon, 1963, 2-20/a).

Гистав Ле Бон истиче да у формирању „гомиле“ постоје три фазе које објашњава својим „психолошким законима менталног јединства гомиле“. Прва, где се осећања и идеје свих појединаца који чине гомилу усмеравају у истом правцу. Друга, где се губи њихова интелектуална свест, и трећа, у којој се ствара колективни ум. Ове његове тезе изгледа да су у изузетној мери наишле на пријамчивост у савременом друштву. Концентрација аморфне људске масе с којом се сваки појединац стопио или стапа, изложен некој врсти друштвеног лудила, окупљеност у друштвена крда са опијајућом тајанственом силом која струји сваком пренадраженом групом, доводи до тога да људи доспевају у стање подложности сугестији слично ономе које бива изазвано наркотичним хипнотичким сном, и где ће, док су у таквом стању, веровати у све што им се каже и чиниће све што им се нареди да учине, покоравајући се сваком подстицају ма колико он био лишен смисла (маса на утакмицама, политичким скуповима, фестивалима (G.Le Bon, 1963, 2-20/б).

По Ле Бону, то асоцира на манипулативно психичко својство појединца и масе. Све до појаве модерног друштва такве велике групе људи имале су спорадичну улогу и појављивале су се спорадично. Проблем настаје када таква манипулација, такво стање, величина масе из спорадичног у модерном друштву поприми глобалне размере, постане редовна појава, где се јавља моћ гомила које **гласањем** или **побуном** утичу на друштвене и политичке догађаје и токове. То је знак да се друштво променило, где при том долази до ломова, разарања, кидања друштвених вредности и односа, као на пример верских убеђења, традиционалних вредности, солидарности група, атомизацији и самоотуђењу појединца који су препуштени самоћи и џунгли градова, пустињи фабрика, сивилу канцеларија, стресној борби за задовољење најегзистенцијалних потреба и слично, где се као такви појединци, таква зрнца у мноштву, окупљају у безличним и насилним мешавинама људи, постајући нека врста гаса склоног да експлодира у празнини друштва, лишеног ауторитета и вредности – гаса чија експлозивна снага расте са његовом запремином и који доминира свуда. Док се при том наша старинска веровања руше, слабе и нестају, рушећи се при том и стари

¹ Аксич, С. Правни плурализам, Правни факултет, Косовска Митровица, 2015, 20-30.

стубови друштва један за другим, дотле је деловање маса једина сила којој ништа не прети и чији утицај стално расте. Тако Гистав Ле Бон истиче да доба у које улазимо биће заиста „ера гомила“ (G.Le Bon, 1963,2-20 /в).

Питамо се: да ли је у савремености Ле Бонова визија савремене цивилизације као “доба гомиле“ у нечему заживела? Изгледа да има донекле истине у томе. Које, односно којим снагама, амбициозним појединцима и групацијама таква визија савремене цивилизације одговара? Каква их то нагонска уобразиља, опијеност, поремећеност и похлепна свемоћ води, и куда?

Да ли крају, крају историје, крају ове цивилизације, крају смисла? Да ли то значи да ће Френсис Фукојама бити у праву са својим учењем о крају историје и последњем човеку, где истиче (под утицајем Хегелове филозофије историје) да након 1806. године у свету нема никаквог суштинског политичког прогреса, никаквог напретка изван принципа Француске буржоаске револуције, чиме је праволинијско кретање историје завршено. Поделивши при том свет на постисторијски и историјски, где би социјална равнотежа првог света зависила од социјалне неравнотеже другог, и где би земље Трећег света имале улогу сигурносних вентила за амбициозне појединце постисторијских држава, при чему би професионалне корпорације биле нови сурогат породице последњег постисторијског човека, а професионални морал заменио би породични (Žižić,2010, 65-67), а значи ли то да се Фукојамина предвиђања остварују (Fukoјama,1997, 8,80,167,291,306).

Milorad ŽIŽIĆ, LL.D.

Full-time Professor, Faculty of Law,

University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

THE ORGANIZATION OF THE SOCIETY OF THE TWENTY-FIFTH CENTURY

Summary

So far, almost four hundred years old world order, i.e. order of sovereign nation-state, was built and designed by the Western powers and cents power. By virtue of the principles and concept of sovereignty achieved by less successful succession or balancing sovereignty among the many entities, the creation of state-nations, survives in different turbulent times for almost four centuries. More precisely, starting in 1648, when the West began to create it after the end of the Thirty Years War. In the first decades of the twenty-first century, the Twentieth Century went through a turbulent period with marked radical changes in society that may have been the most prominent of its beginnings, with so far less uncertain and hard-to-see consequences. The collapse of the old and the attempts to build a

new world order are accompanied by a strong global turbulence in all social spheres, which complicates, inter alia, the efforts to see and build a social organization in the future. Globalization encompasses and influences all the flows of social life, transforms the lives of people in the developed and underdeveloped parts of the world. Three universal parameters determine the phenomenon of globalization: integration (unification), transparency (permeability) and homogeneity (homogeneity). Globalization also affects education systems. The European Union is a reality in the need to have a multipolar world that should include all European countries, including Russia, which, among other things, should determine the world conception of humane controlled sustainable development and proven values of the former European social-democratic humanism and the organization of society and the economy, state and rights, with strong instruments of protection and control, and the ratio of improvements. Many causes and factors make it more complicated. Can the transition of human society in this century be transformed into „the age of the crowd“? Such a possibility is not excluded.

Keywords: organization of society, 21st century, masses, globalization, crisis.

ЛИТЕРАТУРА

Аксић, С. Правни плурализам, монографија, Правни факултет, Косовска Митривица, 2015. С.20-30.

Seassen, S. Globalization and Its Discontents, The New Press, Nw York 1998., s.20-60.

Халиков, Ц.М, Вкљученост Русије у глобални процес, Алфа, Москва, 2004, с.23.

Нечаев, Ј.А.Б: Параметри глобализације и фактори Болоњског процеса, Алфа, Москва, 2004. 14-90.

Кулић, Р. Глобализација и болоњски процес, Педагогија, Београд, 2008, с.529-537. .

М.А.Žižić, Nužnost psihosocijalne demokratske determinisanosti prava i osnovnih vrednosti u Evropskoj uniji“, Zbornik Evropska zajednica naroda i univerzalne vrednosti“ Novosadska asocijacija za teoriju, etiku i pilozofiju prava, Novi Sad, 2010, s.65-67.

G. Le Bon, La Psychologie Des Foules, Presses Universitaires de France, Paris, 1963,2-20/a.

G. Le Bon, La Psychologie Des Foules, Presses Universitaires de France, Paris, 1963,2-20/б.

G. Le Bon, La Psychologie Des Foules, Presses Universitaires de France, Paris, 1963,2-20/в.

M.A. Žižić, Nužnost psihosocijalne demokratske determinisanosti prava i osnovnih vrednosti u Evropskoj uniji“, Zbornik Evropska zajednica naroda i univerzalne vrednosti“ Novosadska asocijacija za teoriju, etiku i pilozofiju prava, Novi Sad, 2010, s.65-67.

Ф. Фукојама, Крај историје и последњи човек, ЦИД, Подгорица, 1997, с.8 , 8о, 167, 291, 306.